

ad cap. 4, *Quorundam*, ubi etiam de iis qui ex privilegio testari possunt. (*Exposit. jur. possit. part. I, sect. 474*) »

ADNOTATIO XXX.

Lib. III. Decretal. Tit. XXVI, De Testamentis et ultimis voluntatibus, § V, n. 135; pag. 415.

DE PRÆSENTIA PAROCHI IN TESTAMENTIS.

Ex *Institut. CV Benedicti XIV* illa quæ sequuntur deponimus: « In decretali *Cum esses*, hoc titulo, Alexander III ita statuit: « Testamenta, quæ parochiani coram presbytero suo (id est parochia) et tribus vel duabus aliis personis idoneis in extrema fecerint voluntate, firma decernimus permanere. » In altera decretali *Relatum*, idem Pontifex testamenta coram duobus vel tribus testibus jure condita esse declarat. « Tribus aut duobus legitimis testibus requisitis, quoniam scriptum est: *in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.* »

« In prima decretali Pontifex præsentem parochum exposcit « coram presbytero » suo, in altera *Relatum*, parochum haud nominat. In prima tres saltem, nempe parochum ac duos testes requirit; in secunda vero duos testes satis esse constituit. Quare inter has decretales repugnantia intercedere videtur quæ tamen evanescit penitus, si quis advertat in decretali, *Cum esses*, sermonem haberi de testamentis peractis non ad pias causas, sed ad profanas; in decretali autem *Relatum*, verba fieri de testamentis ad causas pias solum spectantibus... Nos igitur testamenta præterimus quæ ad pias causas instituuntur...

« Cum hæc ita se habeant, et cum decretalis *Cum esses* parochum nominet: « Coram presbytero suo, » inquiritur utrum testamentum coram capellano parochi aut confessario testatoris conditum jure existimari debeat; quidve deliberandum videatur, si præsto haud fuerint nec parochus, nec capellanus, neque testatoris confessarius. Cum in eadem pariter decretali duo vel tres idonei testes exprimantur: « et tribus vel duobus aliis personis idoneis, » nova quæstio in medium profertur, an mulieres ipsæ in testamentis ejusmodi possint acciri testes. Postremo, cum ultimam voluntatem eadem decretalis memoret: « in extrema fecerint voluntate, » in quæstionem adducitur an testamentum eo modo quo diximus confectum vim habeat, si testator animo et corpore bene valeat, aut si morbo aliquo teneatur, nullum tamen mortis periculum immineat. »

Hæc sufficiant, cum agatur de rebus hisce temporibus et regionibus nostris ad praxim minime deducendis. Si quis velit responsiones eruditissimi Pontificis cognoscere, adeat opus ipsiusmet extimam *Institut. Ecclesiast. institut. CV. n. 7. et seqq.*

ADNOTATIO XXXI.

Lib. III. Decretal. Tit. XXVI, § VI n. 179, pag. 423.

DE PORTIONE CANONICA EPISCOPO DERICTA EX BONIS RELICTIS ECCLESIE VEL ALII LOCO PIO.

« In decretali *Officii*, sicut et in altera relata cap. 15, *Requisisti*, hoc titulo, agitur de portione canonica, seu quarta episcopali, debita episcopo lege diocesana ex bonis per ultimam voluntatem relictis ecclesie vel alii loco pio. Cum autem causa hujus portionis episcopo assignandæ initio fuerit inopia episcopatum, hique postea melius dotati et ditati fuerint, hodie in omnibus fere diocesisibus contraria consuetudine eadem hæc portio sublata est, ut probant Navarr, ad hoc idem cap. n. 14. Beiffenstuel tit. *De sepulturis*, § 13. n. 64. et Remigius Maschat, eod. tit. n. 18.

« Si vero alicubi adhuc vigeat, ejus quantitas metiendæ est juxta locorum consuetudinem; eam tamen ex communiori sententia non tenentur solvere loca pia et monasteria exempta, utpote immunita a lege diocesana; auctores laudati loc. cit.

« Nec itidem debetur tam episcopo quam parochia ex aliis legatis Ecclesie relictis, enumeratis in sequenti Gregorii IX decretali, relata hoc eod. titulo cap. 20. quæ ad declarationem harum duarum præcedentium emanata est, ibi: « De his quæ in ornamentis vel pro eis seu fabrica, luminaribus, anniversario, septimo, vigesimo, trigesimo die, sive aliis, ad perpetuum cultum divinum legantur Ecclesiis vel reliquis piis locis, canonica portio, dummodo in fraudem non fiat ut ea episcopus seu parochialis Ecclesia debeat defraudari, deduci non debet. » (*Giraldus, Exposit. jur. pontif. part. I, sect. 481.*)

ADNOTATIO XXXII.

Lib. III. Decretal. Tit. XXVI, § X, n. 325; pag. 452.

QUID DE BONIS PEREGRINORUM IN NOSOCOMIIS DECEDENTIUM?

« Est hic notandum quod bona peregrinorum in nosocomiis decedentium, si fieri potest, tradenda sint hæredibus ab intestato succedentibus, secus per episcoporum in pias causas eroganda, et, si hospes aliquid ex iis surripuerit, triplum restituere teneatur episcopo, Auth. *Omnes peregrini*. C. comm. de success. quam approbavit etiam Honorius III, constit. *Has leges*, an. 1220, prop. I in ordine apud Bullar. Cherub.

« Circa bona in dictis nosocomiis decedentium, sive condito sive non testamento, sive ad causas profanas sive pias, non inutile erit pro praxi sub oculos habere sequentia Congr. Conc. responsa ad dubia in *Pragen. facultatis testandi*, 8 maii 1683,

ADNOTATIO XXXIV.

Lib. III. Decretal. Tit. XXVI, § XI. n. 356; pag. 459.

DE TESTAMENTIS CLERICORUM DE BONIS ECCLESIE.

« In decretali *Quorundam*, hoc titulo, docet Giraldus, statuitur episcopum testari posse de bonis patrimonialibus, non vero de rebus Ecclesie vel de acquisitis illius intuitu, quemadmodum id etiam prohibitum legitur a Justiniano in l. XLII, § II. *De episcop. et cleric.*

« Hoc quidem de jure communi quod vixit usque ad sæculum XII, usque nempe ad concilium Lateranense III, habitum sub Alexandro III, ut ex cap. 7, hoc titulo. Secus autem de consuetudine, in aliquibus regnis jam incepta ac publicæ et notorie observata usque ab anno 1284, potissimum in Gallia; in qua tam episcopi quam cæteri quicumque beneficiati, inter vivos vel causa mortis, libere de bonis etiam intuitu ecclesie acquisitis testantur, quibus sine testamento decedentibus succedunt hæredes necessarii, ut refert Cabassutius, *Jur. canon. lib. II, cap. xxvi*, et Van-Espen part. II, tit. XXXII, a num. 14 ad 25. Quam quidem consuetudinem validam esse, utpote derogatoriam juri duntaxat positivo ecclesiastico, probat Fagnanus in cap. 5. *Si quis, De peculio clericorum*, n. 2, et post ipsum laudatus Cabassutius loc. cit. n. 7.

« Quamvis autem vi consuetudinis, ubi vigeat, ita animadvertit Van-Espen, loc. cit. n. 32, testamenta clericorum de proventibus ecclesiasticis in usus profanos, aut in favorem consanguineorum non indigentium, minime reprobentur nec declarentur invalida « in foro consentioso propter odia libertatis, sed non eximunt ipsos disponentes ab iniustitia, dum proventus ecclesiasticos simili modo dispensant contra intentionem offerentium » et naturam ipsorum bonorum. Igitur canones, in quantum vetant de proventibus ecclesiasticis disponi in usus profanos, vel ad ditandos parentes insumi, *absit ut etiamnum non obligent*, ait Christianus Lupus, II *Schol. in canones* pag. 484, additque: *Nemo se seducat, Deus non irridetur.* »

« Quod si, juxta benigniorem sententiam, negetur sic disponentes peccare contra justitiam, non inde sequitur immunes esse a mortali culpa, ut cum communi theologorum respondet ad sequens dubium quod sibi met proposuit Cabassutius num. 8: » An igitur peccent hæredes, dum oblato sibi, sive jure consuetudinis ab intestato, sive ex beneficiarii testamento fructus istius modi recipiant? Respondeo, si ipsi testatorem ad hoc induxerint, non est dubium peccasse, dum rem suaserunt illicitam quam ille testator sine mortali culpa exequi non potuit. Sed si iidem sponte oblata recipiunt, ante trecentos et amplius annos consuetudine constanti observabantur canonici qui vetant clericis de bonis ex beneficiis acquisi-

inter fratres servorum B. Marie Virginis Pragæ et sancti Joannis de Deo, prætendentes, vigore asseritorum privilegiorum atque consuetudinis, bonamorientium in ipsorum nosocomiis et apud morientes reperta eorundem nosocomiorum commodo cedere debere.

« I. An aliquis decedens in hospitali fratrum misericordie ordinis B. Joannis de Deo, qui in eodem hospitali prius asportaverat pecunias et alia mobilia, possit de iis pecuniis et mobilibus asportatis disponere per testamentum, ita ut dicti fratres teneantur tradere dictas pecunias et mobilia pro adimplenda voluntate defuncti; maxime si dispositio testatoris fuerit ad pias causas, et cum onere missarum? et quatenus affirmative.

« II. An idem dicendum sit, casu quo dispositio non fuerit ad pias causas?

« III. An aliquo decedente in dicto hospitali, nullo condito testamento, ejus substantia ibi asportata cedat totaliter hospitali, exclusis omnibus sanguine conjunctis; præsertim si hospitale de reliquo servetur indemne?

« Sacra Congregatio respondit ad I et II affirmative, etiam de consensu partium; ad III negative, nisi constet de contraria consuetudine legitime præscripta.

« Agebatur hic de pecunia et mobilibus pretiosis secum ad dictum nosocomium asportatis ab Antonio Ebertino Perusino, quæ morti proximus ibidem testamento legavit diversis personis, et signanter ungaricos centum præfatis fratribus servorum eum onere missarum. (*Giraldus, Exposit. jur. pontif. part. I, sect. 482.*) »

ADNOTATIO XXXIII.

Lib. III. Decretal. Tit. XXVI, § XI, n. 329; pag. 453.

AN LICEAT CANONICIS TESTARI DE BONIS INTUITU ECCLESIE ACQUISITIS?

« In decretali *Cum in officiis*, hoc titulo, statuitur clericos de bonis intuitu Ecclesie acquisitis testari non posse. Quia vero dubitatum fuit an appellatio vocabuli clericorum tam ad canonicos quam ad non canonicos extendatur, Alexander III respondit episcopo Altissiodorensi comprehendit etiam canonicos, ut ex ejus decretali relata cap. 13, hoc eod. titulo.

« Rursus cum exortum fuerit et hoc aliud dubium an hujusmodi prohibitio se etiam extendat ad bona mobilia, laudatus Alexander, rescribens Vigitiensi episcopo, declaravit comprehendit, ut ex altera ejusdem decretali relata hoc tit. cap. 9. Quod etiam clarius declaravit, rescribens electo Cassanensi ejusque capitulo, ut ex decretali relata hoc tit. cap. 12. (*Giraldus, Exposit. jur. pontif. part. I, sect. 478.*) »

